

Agnieszka Jakubowska
Katedra Mikroekonomii i Ekonomii Stosowanej
Politechnika Koszalińska

PODATKOWE UWARUNKOWANIA ROZWOJU KONKURENCYJNOŚCI POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW

1. Wstęp

Polityka fiskalna państwa wywiera decydujący wpływ na sytuację finansową przedsiębiorstwa przede wszystkim ze pośrednictwem systemu podatkowego, który z reguły przejmuje znaczną część przychodów osiąganych przez nie w procesie gospodarowania. Pamiętając, iż gospodarce rynkowej motyw zysku jest zasadniczą przesłanką rozwoju gospodarczego, ustawodawca podatkowy musi mieć świadomość, że tylko określona część produktu narodowego brutto może być przejmowana przez podatki bez wywołania negatywnych skutków finansowych i gospodarczych. Twórcy systemu podatkowego powinni więc uwzględniać fakt, iż każde obciążenie podatkiem traktowane jest przez podmiot jako pomniejszenie jego obecnego lub przyszłego stanu majątkowego. Jeżeli system podatkowy charakteryzują wysokie stawki podatkowe to należy spodziewać się takich skutków jak: osłabienie tempa wzrostu gospodarczego, rozwój „szarej strefy” gospodarczej, odpływ kapitału za granicę przy jednoczesnym ograniczeniu napływu kapitału z zewnątrz¹.

Regulacje prawne tworzące ramy funkcjonowania podmiotów gospodarczych posiadają istotny wpływ na siłę rynkową i rozwój przedsiębiorstw. Konstrukcja przepisów prawnych wymusza określone zachowania przedsiębiorstw, a tym samym wpływa na ich konkurencyjność. Poniższy artykuł ma na celu wskazanie podatkowych uwarunkowań, jak również istniejących barier, stabilnego rozwoju polskich przedsiębiorstw.

2. Otoczenie podatkowe w aspekcie racjonalności zarządzania przedsiębiorstwem

Podjęcie w przedsiębiorstwie racjonalnych decyzji, zarówno strategicznych, jak i bieżących wymaga znajomości oraz uwzględnienia uwarunkowań zewnętrznych prowadzonej działalności. Zaliczyć tu należy: zmiany koniunktury gospodarczej, wysokość i wahania inflacji, politykę fiskalną państwa, politykę monetarną oraz zmiany kursów walutowych. Trafność podejmowanych decyzji, a także umiejętne przystosowanie się do tych uwarunkowań decyduje nie tylko o efektywności funkcjonowania przedsiębiorstwa, ale również o jego zdolności do kontynuowania dalszej działalności.

Przedsiębiorstwo zmuszone jest śledzić trendy rozwojowe zjawisk zachodzących zarówno w jego makro- jak i mikrootoczeniu, aby móc przygotować się do osiągnięcia z nich korzyści oraz obrony przed potencjalnymi zagrożeniami. Przedsiębiorstwo wchodzi bowiem z otoczeniem w system interakcji, co powoduje, iż „otoczenie to z racji swej ambiwalentnej istoty, stanowi zarówno zagrożenie dla przetrwania, jak i okazję dla

---

¹ Zob. S. Owsiak, *Finanse publiczne, Teoria i praktyka*, Warszawa 1999, s. 184 – „Można przyjąć w sensie teoretycznym i praktycznym, że istnieją granice opodatkowania, których przekroczenie wywołuje negatywne następstwa przejawiające się w ograniczaniu działalności (aktywności) gospodarczej i zmniejszeniu się dochodów państwa”.

rozwoju”². F. A. Hayek oprócz otoczenia społecznego wyróżnia wiele innych składających się na złożoną panoramę walki konkurencyjnej, w procesie której wszyscy na siebie oddziałują, wzajemnie się dostosowując i tworząc system względnie zrównoważony³. W prawidłowym działaniu skomplikowanego mechanizmu, jakim jest otoczenie przedsiębiorstwa, znacznie sprzężenia zwrotnego polega na dostosowaniu reakcji do otrzymywanych informacji dotyczących efektów działania. W zachowaniu przedsiębiorstw, efektywność sprzężenia zwrotnego jako metody modyfikacji zachowań dążących do wzrostu skuteczności oraz efektywności podejmowanych działań, zależy od spełnienia podstawowych warunków⁴:

- **dokładności (obiektywności) informacji;**
- **bezpośredniości** – jeżeli sprzężenie zwrotne występuje bezpośrednio po wydarzeniu, to jego odbiorca łatwo uświadamia sobie relację między postawą a wynikiem;
- **kompletności** – polegający na możliwości uwzględnienia wszystkich ważniejszych oddziaływań.

Istnienie przedsiębiorstwa w dłuższym okresie zależy od działań przystosowujących je do zmieniającego się otoczenia. Działania adaptacyjne zachodzące zarówno wewnątrz przedsiębiorstwa, jak i we wszystkich jego kontaktach z otoczeniem, mogą być wymuszone również przez fiskalizm gospodarki⁵.

Podatkom, poza funkcją czysto fiskalną, przypisuje się dwa zasadnicze cele: ekonomiczny oraz społeczny. Doktryny podatkowe zakładają, iż podłoże **celu ekonomicznego** stanowi przede wszystkim wspieranie rozwoju działalności gospodarczej zgodnej z założeniami twórców polityki gospodarczej kraju. Najczęściej odbywa się to poprzez zmniejszenie obciążeń podatkowych wybranych sfer działalności gospodarczej, co w zasadzie uznać można jako swoistą „protekcję podatkową”. Zniekształca ona konkurencję, lecz w założeniu poprzez obniżenie podatków oraz zmniejszenie progresji, sprzyjać ma rozwojowi koniunktury gospodarczej, zwiększać efektywność gospodarowania, zapewniać wzrost gospodarczy. W rzeczywistości zwiększanie zysków jednych podmiotów jest wynikiem wyższego opodatkowania innych.

Kształtowanie systemu podatkowego w warunkach gospodarki rynkowej wymaga jasnego określenia założeń polityki podatkowej. Za najważniejsze, konieczne do uwzględnienia przy wprowadzeniu nowych lub zmianie dotychczasowych konstrukcji opodatkowania przedsiębiorców należy uznać⁶:

- neutralność podatków wobec mechanizmu rynkowego,
- tworzenie warunków sprzyjających wzrostowi gospodarczemu.

Istota pierwszego z wymienionych założeń sprowadza się nie tylko do **neutralności podatkowej**⁷ ze względu na formę prawną przedsiębiorcy, ale również ze

² G. Nizard, *Metamorfozy przedsiębiorstwa. Zarządzanie w zmiennym otoczeniu organizacji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998, s. 7.

³ F. A. Hayek, *The Constitution of Liberty*, The University of Chicago 1960, (za:) S. Golinowska, *Polityka społeczna państwa w gospodarce rynkowej*, Studium Ekonomiczne, PWN, Warszawa 1994, s. 26-27.

⁴ Zob. J. Penc, *Leksykon biznesu*, Wyd. Placet, Warszawa 2002, s. 411.

⁵ J. Skonieczny, *Działania adaptacyjne przedsiębiorstwa*, *Przegląd Organizacji*, nr 6/2001.

⁶ Zob. H. Litwińczuk, *Prawo podatkowe przedsiębiorców*, Wydawnictwo KiK, Warszawa 2000, s. 55-57.

⁷ Neutralność jako wymaganie stawiane podatkom w gospodarce rynkowej ma długie tradycje wywodzące się z klasycznej teorii liberalnej, w której jedynym celem podatku było pokrycie potrzeb państwa, a nie realizacja funkcji pozafiskalnych. Pomimo, iż takie pojmowanie roli podatków jest dziś nieaktualne, nie zmienia to faktu, że postulat neutralności podatków, a tym samym systemu podatkowego, jest zgłaszany również obecnie (patrz wyżej). Szerzej na ten temat zobacz: P.M. Gaudemet, J. Molinier, *Finanse Publiczne*, PWE, Warszawa 2000, s. 422-423 oraz A. Komar, *Teoretyczne przesłanki systemu podatkowego*, *Głosa* 1996, nr 4.

względem na podejmowane przez niego decyzje gospodarcze, dotyczące m.in. lokat kapitału bądź źródeł finansowania. Nie negując konieczności wpływu podatków na gospodarkę, badacze problemu zwracają uwagę na to, iż podatek powinien być neutralny względem środków produkcji, a zatem w ujęciu makroekonomicznym, nie powinien wpływać na alokację zasobów pomiędzy różne rodzaje działalności. W ujęciu mikroekonomicznym neutralność podatku jest rozważana z punktu widzenia, czy i kiedy opodatkowanie może zostać pominięte w decyzji podatkowej⁸. Wyróżnia się tu dwa warianty postępowania⁹:

- założenia określonych warunków gospodarczych i poszukiwanie podatku obojętnego dla tych warunków,
- przyjęcie istniejącego podatku jako stałej i poszukiwanie dla niego warunków obojętnych dla decyzji podmiotu gospodarczego.

Neutralność podatku sprowadzać powinna się do sytuacji, w której uregulowania prawno-podatkowe nie powinny skłaniać przedsiębiorców do podejmowania przedsięwzięć innych niż te, które w danych warunkach rynkowych byłyby dla nich najbardziej opłacalne¹⁰. Brak takiej neutralności powoduje, iż przedsiębiorcy przy podejmowaniu decyzji dążą do zmniejszenia obciążenia podatkowego, czyli dokonują takiego wyboru, z którym wiąże się największa „oszczędność podatkowa”. Konsekwencją takich decyzji gospodarczych, podyktowanych względami podatkowymi, jest naruszenie rynkowej alokacji środków, co w rezultacie doprowadzić może do niepożądanych skutków gospodarczych. E. Wagner, w oparciu o zgromadzone doświadczenia dotyczące interwencjonizmu państwowego w warunkach gospodarki rynkowej, zaleca maksymalną ostrożność w ocenie argumentów za pomocą których uzasadniane są odstępstwa od neutralności podatkowej względem różnych dziedzin gospodarki¹¹.

Drugie z wymienionych założeń polityki podatkowej to tworzenie **warunków sprzyjających wzrostowi gospodarczemu**, który uzależniony jest od tego, czy jednostki są skłonne do rezygnacji z bieżącej konsumpcji na rzecz inwestycji, i czy według ich oceny wysiłek ten jest dla nich opłacalny.

Obserwując rozwój współczesnych systemów podatkowych zauważyć można, iż wyraża się on wzrostem liczby obciążeń oraz postępującym skomplikowaniem poszczególnych konstrukcji podatkowych. Skomplikowanie to wynika zarówno z chęci precyzyjnego ujęcia przedmiotu opodatkowania, jak i z zaangażowania podatków w osiąganie celów gospodarczych rządu, co jednakże przeciwstawia się wysuniętym założeniom racjonalnego systemu podatkowego, jak również tworzy bariery funkcjonowania i stabilnego wzrostu podmiotów gospodarczych.

---

⁸ Szerzej na temat neutralności podatkowej zob. A. Gomułowicz, J. Małecki, Podatki i prawo podatkowe, Ars boni et aequi, Poznań 1998, s. 105-109 oraz A. Gomułowicz, Zasada sprawiedliwości podatkowej, <http://www.profinfo.pl/eksiadzka/63.html>

⁹ R. Elschen, M. Hüchtenbrock, Steuerneutralität in Finanzwissenschaft und Betriebswirtschaftslehre. Diskrepanzen und Konsequenzen, Finanzarchiv, tom 41, zeszyt 2/1983, s. 253-280.

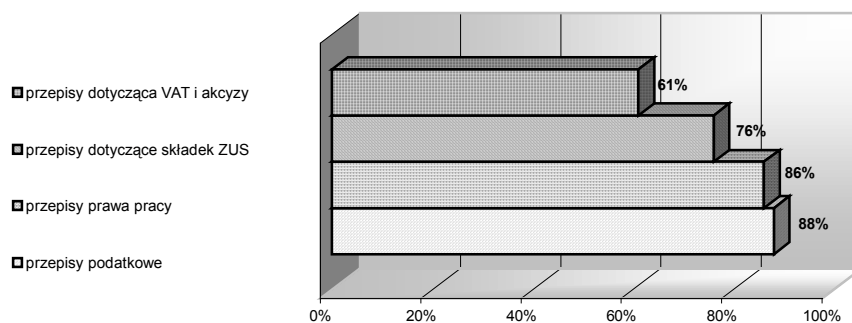
¹⁰ Zob. E. Wagner, Opodatkowanie przedsiębiorców i ich finansowanie, w: Niemiecki system podatkowy a reforma podatkowa w Polsce, Warszawa 1991, s. 42-44.

¹¹ Ibidem, s. 49-50.

2. Oddziaływanie systemu podatkowego na konkurencyjność polskich przedsiębiorstw w świetle badań ankietowych¹²

Podstawę analizy oddziaływania systemu podatkowego na konkurencyjność polskich przedsiębiorstw stanowią wyniki badań empirycznych przeprowadzonych na około 200 wybranych losowo przedsiębiorstwach własności prywatnej o charakterze produkcyjnym regionu zachodniopomorskiego. Punktem wyjścia przeprowadzonych badań było ustalenie wpływu zobowiązań z tytułu podatkowego na zachowania rynkowe przedsiębiorstw, jak również poznanie opinii przedsiębiorców na temat rozwiązań stosowanych w ramach systemu opodatkowania dochodów. W badanej próbie znalazły się przedsiębiorstwa zarówno o bardzo złej kondycji finansowej, jak i te o stosunkowo wysokiej rentowności i silnej pozycji na rynku lokalnym, krajowym i międzynarodowym.

Badani przedsiębiorcy za najbardziej upośledzające ich pozycję konkurencyjną uznali przepisy podatkowe (88 proc.) oraz przepisy regulujące prawo pracy (86 proc.). Ponadto czynnikami znacznie obniżającym możliwość rozwoju firm są regulacje prawne dotyczące składek na ubezpieczenia społeczne (76 proc.) oraz regulacje dotyczące podatku VAT i akcyzy (61 proc.). Wymienione elementy systemu prawnego, w opinii 47 proc. badanych, to również w dużej mierze przyczyna poszerzania się „szarej strefy” oraz korupcji.

Wykres 1. Regule prawne ograniczające konkurencyjność polskich przedsiębiorstw

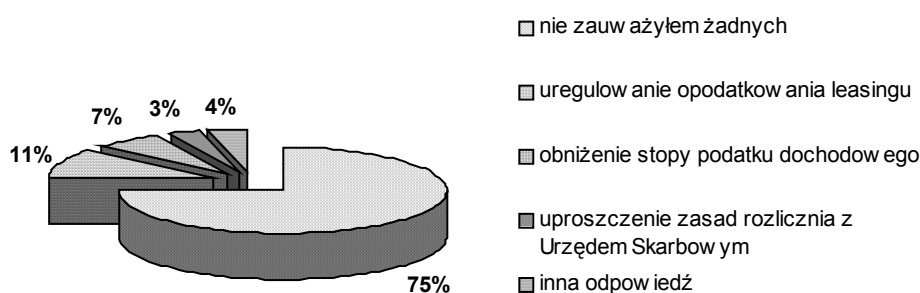
Źródło: opracowanie własne.

Poddane badaniu podmioty gospodarcze zgodnie twierdzą, iż obecny system podatkowy stanowi poważną barierę ich zrównoważonego rozwoju. Trwająca od kilku lat dyskusja nad reformą polskiego systemu podatkowego, w oczach przedsiębiorców, nie przyniosła oczekiwanych rezultatów. Zarzucają mu oni nadal zbyt skomplikowanie i zbiurokratyzowanie, o czym ich zadaniem dobitnie świadczy fakt, iż w roku 2001 do uregulowania podatkowych aspektów działalności podmiotów gospodarczych zastosowanie miało około 80 aktów prawnych, co z porównaniem z latami poprzednimi (1990 r. – mniej niż 60, a 1994 r. – ok. 70), daje nam obraz wzrostowej tendencji tego

¹² Niniejszy analiza oparta została na wynikach badań ankietowych przeprowadzonych przez autorkę w latach 2000-2001 na około 200 osobowej próbie losowej różnej wielkości przedsiębiorców prywatnych regionu zachodniopomorskiego. Ankieta kierowana była przede wszystkim do osób zarządzających przedsiębiorstwem. Ponadto w analizie wykorzystane zostały materiały zebrane w trakcie konsultacji z kadrami zarządzającą oraz materiały zawarte w *Raporcie o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2000-2001*, opracowanym przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa 2002.

niekorzystnego społecznie i gospodarczo zjawiska. Przeprowadzone przez rząd próby uproszczenia systemu polegające na likwidacji ulg oraz obniżaniu stawek podatkowych nie wpłynęły znacząco na poprawę sytuacji, gdyż o skomplikowaniu prawa podatkowego decyduje obecnie w większym stopniu niejednoznaczność przepisów dotyczących takich kwestii jak chociażby ustalanie przychodów i kosztów dla celów podatkowych¹³.

Na pytanie o korzystne zmiany w systemie podatkowym zauważone w ciągu ostatnich trzech lat (wykres 2), ponad 75 proc. ankietowanych odpowiedziało, iż nie zauważyło żadnych, zaś pozostali najczęściej wymieniali: uregulowanie opodatkowania leasingu¹⁴ (11 proc.), obniżenie stopy podatku dochodowego (7 proc.) oraz uproszczenie zasad rozliczania się z Urzędem Skarbowym (3 proc.).

Wykres 2. Korzystne zmiany w systemie podatkowym ostatnich pięciu lat w opinii przedsiębiorców
Źródło: opracowanie własne.

Poważna bariera rozwoju polskich przedsiębiorstw to, według przedsiębiorców, już sama wysokość obciążeń finansowych związanych z podatkami i innymi obligatoryjnymi opłatami. Wskazuje na nią ponad 45 proc. ogółu ankietowanych podmiotów, w tym w grupie przedsiębiorstw małych aż 61 proc. uznaje ją jako najpoważniejszy czynnik mogący osłabić zdolność przetrwania przedsiębiorstwa na rynku. Próba oszacowania granicy wytrzymałości podatkowej przedsiębiorców pokazała, że w przypadku większości nich powiększanie dochodu ma sens, gdy stawka podatku kształtuje się poniżej poziomu 40 proc. – według 48 proc. ankietowanych i poniżej 45 proc. – według 46 proc. ankietowanych. Oznacza, iż przedsiębiorcy ci skłonni są rozszerzać swoją działalność, powiększając tym samym bazę podatkową, jedynie w przypadku, jeżeli podstawa opodatkowania nie znajdzie się w przedziale objętym daną stawką podatkową. Jedynie 2 proc. przedsiębiorców gotowych jest działać w sytuacji, gdy ponad połowa ich dochodów przejmowana jest przez fiskusa.

W praktyce przedsiębiorstwo może przyjąć różną postawę w sytuacji powiększania się obciążeń podatkowych. Stąd też w przeprowadzonym badaniu, na pytanie o działania podjęte w sytuacji istotnego zwiększenia obciążeń podatkowych dotyczących przedsiębiorstwa, ankietowani w 98 proc. zadeklarowali podjęcie prób obniżenia ciężaru podatkowego. Prawie żadne z przedsiębiorstw nie zakłada rezygnacji z

¹³ Opinie te prezentowali w trakcie badań przedsiębiorcy proszeni o wskazania istniejących podatkowych barier rozwoju przedsiębiorstw wynikających z obecnego systemu opodatkowania dochodów podmiotów gospodarczych.

¹⁴ Kompleksowe uregulowania dotyczące opodatkowania leasingu wprowadzone zostały ustawą z dn. 27 lipca o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, o podatku dochodowym od osób prawnych oraz o podatku od towarów i usług oraz o podatku akcyzowym (Dz.U.Nr 106, poz. 1150)

części zysku w przypadku zwiększenia podatków, lecz przewidują chociażby częściowe ich przerzucenie. Ankietowane przedsiębiorstwa nie rozważają rezygnacji z własnego zysku, ale chciałyby, aby uczyniły to inne firmy, na co wskazuje najczęściej deklarowana (68 proc.) postawa polegająca na negocjowaniu niższych cen z dostawcami. Działanie takie oznacza chęć przerzucenia podatku wstecz. Równocześnie 51 proc. przedsiębiorstw wyraziło gotowość zapłacenia podatku, przy jednoczesnym dążeniu do „rekompensy” poprzez zmianę sposobu zarządzania finansowego, w tym głównie w poprzez udoskonalenia wykorzystania podatkowych narzędzia zarządzania w ramach polityki podatkowej przedsiębiorstwa. Analiza wyników ankiety wskazuje, iż w wielu wypadkach (41 proc.) oba te działania podjęte zostałyby równocześnie.

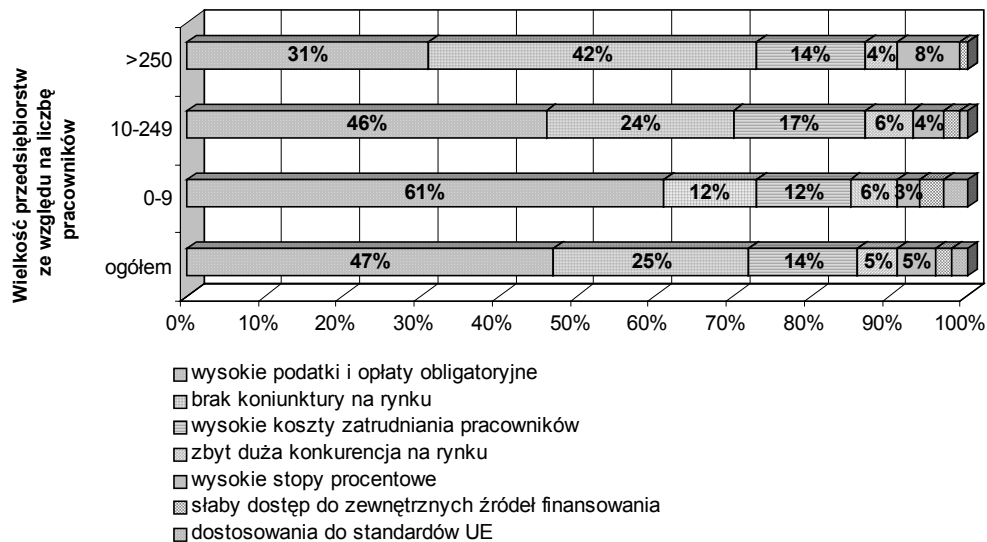
Badane przedsiębiorstwa zdają sobie sprawę, iż posiadają ograniczone możliwości przerzucania wyższych obciążeń podatkowych w przód. Jedynie 11 proc. ankietowanych stwierdziło, iż w tym wypadku poniosłoby cenę sprzedaży swoich produktów. Pamiętać bowiem należy, iż taką postawę może przyjąć firma posiadająca wyjątkowo korzystną sytuację po stronie zbytu, czyli wysoki, nieelastyczny popyt oraz ograniczoną konkurencję. Nieco większy odsetek przedsiębiorstw (16 proc.) stwierdził natomiast, iż w przypadku znacznego wzrostu podatków musiałaby całkowicie lub częściowo wycofać się z działalności. W grupie tej znaczącą część stanowiły przedsiębiorstwa o małych rozmiarach, z których co czwarte udzieliło takiej odpowiedzi.

Problem całkowitej lub częściowej likwidacji przedsiębiorstwa, w większości odpowiedzi, pojawiał się łącznie z zamierzeniem ograniczenia liczby zatrudnionych, zamrożenia lub obciążenia wynagrodzeń pracowników (na taką możliwość wskazało 8 proc. ankietowanych). Dodać jednakże należy, iż w badanej grupie przerzucania wstecz – na pracowników własnej firmy - ciężaru podatkowego traktowane jest jako ostateczność i pojawia się w zasadzie tylko w obliczu groźby likwidacji działalności.

Co czwarty ankietowany przedsiębiorca zapowiedział natomiast, w sytuacji rosnących obciążeń podatkowych, szukanie luk prawnych mogących zmniejszyć ciężar podatkowy. Przedsiębiorcy ci postawę taką uzasadniają przekroczeniem ich granicy „wytrzymałości podatkowej” oraz rosnącą niechęcią do organów ustawodawczych.

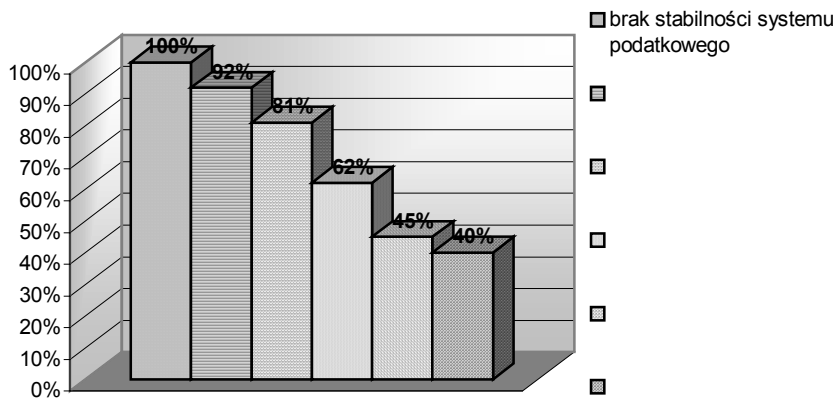
Wyniki ankiet wykazały jednocześnie, iż przedsiębiorcy swoją ocenę sytuacji gospodarczej opierają o najprostszy model, czyli postrzegania otoczenia przez pryzmat czynników bezpośrednio wpływających na kondycję pojedynczego podmiotu, w tym wypadku ich przedsiębiorstwa. Jak wskazuje badanie (wykres 3), w zarządzaniu przedsiębiorstwem brane są pod uwagę elementy najbliższego otoczenia firmy, a więc zmiany podatkowe, polityka wobec rynku pracy w odniesieniu do kosztów zatrudniania pracowników, zmiany popytu na lokalnym rynku, czy też zmiany gustów klientów. Potwierdza to opinię, iż przedsiębiorstwa bardziej dotkliwie odczuwają skutki działań bezpośrednich (np. zmiany w podatkach), niż pośrednich (np. zmiana kursów walut).

Konkurencyjność polskich małych przedsiębiorstw w porównaniu z krajami Unii Europejskiej pogarsza również, w opinii przedsiębiorców (wykres 4), wyjątkowo niska kwota wolna od podatku, niskie progi podatkowe oraz stosunkowo wysokie stawki podatku dochodowego od osób fizycznych. Wskazują, iż krańcowa stopa opodatkowania dochodów jest w Polsce osiągnięta przy dochodach znacznie niższych niż w krajach UE. W związku z tym większość przedsiębiorstw (78 proc.) poparła tezę, iż przy niezmiennych warunkach podatkowych szanse na utrzymanie się na rynku, a tym bardziej na osiągnięcie sukcesu, staną się barierą trudną do pokonania, szczególnie w przypadku przedsiębiorstw o małych rozmiarach, dysponujących niewielkim potencjałem ekonomicznym, a co za tym idzie będących szczególnie wrażliwymi na warunki funkcjonowania.

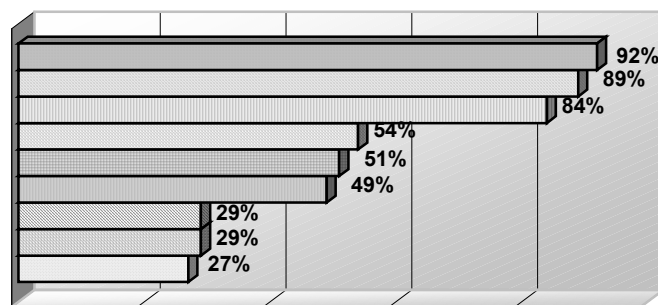
Wykres 3. Podatkowe i niepodatkowe bariery rozwoju polskich przedsiębiorstw
Źródło: opracowanie własne.

Badani przedsiębiorcy, zapytani co mogłoby uczynić system podatkowy bardziej przyjaznym dla przedsiębiorców (wykres 5), w zdecydowanej większości postulowali uproszczenie systemu podatkowego poprzez zmniejszenie liczby nowelizacji aktów prawnych oraz rezygnacji z nadmiernego posługiwania się przepisami odsyłającymi, zrezygnowanie z nieuzasadnionego „doprecyzowania” przepisów i pozostawienie tego doktrynie oraz orzecznictwu, zmniejszenie liczby aktów prawnych regulujących zasady opodatkowania oraz usprawnienie systemu podatków dochodowych poprzez uproszczenie przepisów dotyczących wyłączeń niektórych kosztów z kosztów uzyskania przychodów.

Wykres 4. Podatkowe bariery konkurencyjności polskich przedsiębiorstw w aspekcie integracji gospodarczej z UE
Źródło: opracowanie własne.

Należy jednakże pamiętać, iż obecnie ponad 90 proc. działających na rynku podmiotów gospodarczych to przedsiębiorcy małych i średnich rozmiarów. Przeprowadzone badania wykazały, iż zdecydowana większość przedsiębiorstw o sektora MSP jest biernie nastawiona wobec środowiska w którym funkcjonuje, nie inicjuje własnych działań, a stara się jedynie na bieżąco dostosować do zmieniających się warunków otoczenia. Zauważalny jest wśród badanych przedsiębiorstw brak zdolności „uczenia się” i generowania wiedzy, co pozwoliłoby na efektywne wykorzystania impulsów płynących z zewnątrz w celu zbudowania trwałej przewagi konkurencyjnej. Przedsiębiorstwa małe i średnie w większości oceniały swoją pozycję w kontekście najbliższego otoczenia, czyli poprzez pryzmat rynku lokalnego. W tym aspekcie wielkość i skala obciążeń o charakterze fiskalnym stanowi dla nich najpoważniejszy punkt odniesienia w ocenie własnej pozycji rynkowej.

- zmniejszenie liczby nowelizacji aktów prawnych
- rezygnacji z nadmiernego posługiwania się przepisami odsyłającymi
- rezygnowanie z nieuzasadnionego „doprecyzowania” przepisów i pozostawienie tego doktrynie oraz orzecznictwu
- zmniejszenie liczby aktów prawnych regulujący zasady opodatkowania
- uproszczenie przepisów dotyczących wyłączeń niektórych kosztów z kosztów uzyskania przychodów
- uproszczenie podatków dochodowych poprzez likwidację ulg i zmniejszenie ilości stawek podatkowych
- przyznanie podatnikom większych praw wyboru w zakresie opodatkowania
- objęcie działalności jednym podatkiem niezależnie od formy prawnej przedsiębiorcy
- przyznanie przedsiębiorcom będącymi osobami fizycznymi takich praw jakie mają osoby prawne

Wykres 5. Postulowane przez przedsiębiorców zmiany w systemie podatkowym

Źródło: opracowanie własne.

Zauważyć należy, że najczęściej wskazywane wady obecnego systemu podatkowego to skomplikowanie, częste zmiany i brak doinformowania podatnika na temat interpretacji przepisów. Jak wykazały przeprowadzone badania, przedsiębiorcy wiążą w sposób bezpośredni swoje szanse na rozwój i przetrwanie z umiejętnościami prawidłowego stosowania regulacji prawnych.

4. Podsumowanie

Nie należy zapominać, iż w niedalekiej przyszłości polscy przedsiębiorcy zmuszeni będą poruszać się po bardzo skomplikowanym prawodawstwie unijnym, wielu

nowych, nieznanych przepisach. Muszą się oni odnaleźć na mocno nasyconych, zglobalizowanych rynkach zbytu i konkurować z doświadczonymi przedsiębiorstwami unijnymi. Stawia to polskie przedsiębiorstwa w sytuacji wymagającej dokładnej i szczegółowej analizy swojej działalności. Polska upatruje szereg szans w związku z wejściem do Unii Europejskiej należy zdawać sobie jednakże sprawę, iż wiąże się to z rynkową konfrontacją podmiotów funkcjonujących w różnym, co do stopnia fiskalizmu, prawie podatkowym. Podatek dochodowy redukuje wielkość kumulowanego i reinwestowanego kapitału, dlatego też skala obciążeń nakładanych na przedsiębiorców z tytułu tego opodatkowania jest potencjalnym wyznacznikiem bieżącej i przyszłej konkurencyjności tego sektora gospodarki. Poszczególne kraje UE stosują różnorodne rozwiązania co do nominalnej stopy podatkowej, konstrukcji podstawy opodatkowania oraz zakresu stosowanych ulg. Różnice te powodują dysproporcje w efektywnym obciążeniu podatkowym podmiotów gospodarczych działających w poszczególnych państwach członkowskich i mogą rzutować na ich zdolności rozwojowe.

Obowiązujące w Polsce nominale stopy podatkowe nie odbiegają zasadniczo od krajów UE, jednakże wysokość nominalnej stawki podatkowej jest tylko jednym z elementów kształtujących efektywne obciążenie podatkowe. Równe istotne znaczenie ma w tym wypadku także konstrukcja podstawy opodatkowania, zakres oraz poziom stosowanych ulg będących w każdym kraju pochodną polityki budżetowej i przemysłowej, jak również stabilność reguł podatkowych w dłuższym horyzoncie czasowym. Fiskalizm ma charakter obiektywny i jest immanentną cechą współczesnych gospodarek rynkowych - nie może stanowić jedynie konfliktu między konkurencyjnością przedsiębiorstwa a potrzebami państwa.